

MATERIĀLĀ NENODROŠINĀTĪBA LATVIJĀ 2017. GADĀ

Centrālā statistikas pārvalde

Informatīvais apskats

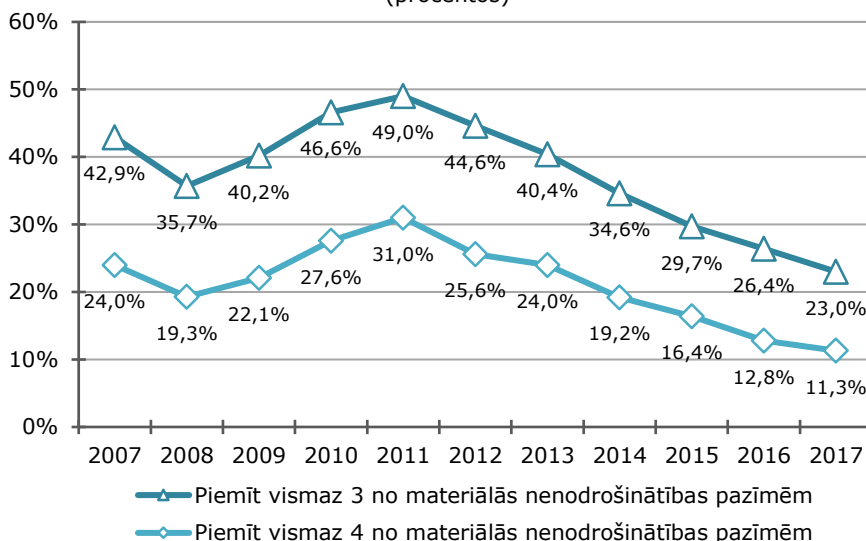

Apskojums "Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem" (angļu valodā *European Union Statistics on Income and Living Conditions* – saīsināti EU-SILC) katru gadu tiek veikts visās Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs. Latvijā šo apsekojumu veic Centrālā statistikas pārvalde. EU-SILC apsekojumā tiek iegūta plaša informācija par iedzīvotāju ienākumiem un dzīves apstākļiem (mājokli, nodarbinātību, veselību u.c.). Šajā publikācijā apkopoti dati par Latvijas iedzīvotāju materiālo nenodrošinātību. Lai plašāk pētītu nabadzības un materiālās nenodrošinātības aspektus, papildu līdzšinējiem ikgadējiem datiem ir pievienoti jauni materiālās nenodrošinātības rādītāji. Tie ļaus plašāk vērtēt ES un dalībvalstu progresu, īstenojot kopējos ES un katras dalībvalsts atsevišķi izvirzītos mērķus nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā.

1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS KOPSAVILKUMA RĀDĪTĀJI

Materiālās nenodrošinātības raksturošanai visbiežāk izmanto materiālās nenodrošinātības¹ un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāju². Apskojuma dati liecina, ka pēdējo gadu laikā turpina samazināties materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. 2017. gadā 23 % iedzīvotāju minēja vismaz 3 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm (sk. aprakstu tālāk ievietotajā grafikā) un 11,3 % iedzīvotāju – vismaz 4 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm, ko statistikā raksturo kā dziļu materiālo nenodrošinātību.

Materiālās nenodrošinātības un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāji 2007.–2017. gadā (procentos)

Materiālās nenodrošinātības pazīmes ir finansiālu iespēju trūkums:

- 1) segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) uzturēt mājokli siltu, 3) segt neparedzētus izdevumus³, 4) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 5) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu, 6) lietot savām vajadzībām vieglo automobili, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

¹ Tulkojums no angļu val. – *material deprivation rate*.

² Tulkojums no angļu val. – *severe material deprivation rate*.

³ Neparedzētie izdevumi tiek rēķināti katru gadu atbilstoši nabadzības riska sliekšnim uz vienu ekvivalento patērētāju pirms trim gadiem (2017. gadā tika ņemts vērā 2014. gada nabadzības riska sliekšnis uz vienu ekvivalento patērētāju). 2017. gadā neparedzēto izdevumu summa bija 290 eiro, 2016. gadā – 260 eiro, 2015. gadā – 235 eiro, 2014. gadā – 225 eiro, 2013. gadā – 213 eiro, 2012. gadā – 228 eiro, 2011. gadā – 277 eiro, 2010. gadā – 242 eiro, 2009. gadā – 171 eiro, 2008. gadā – 128 eiro, 2007. gadā – 107 eiro).

Saturs

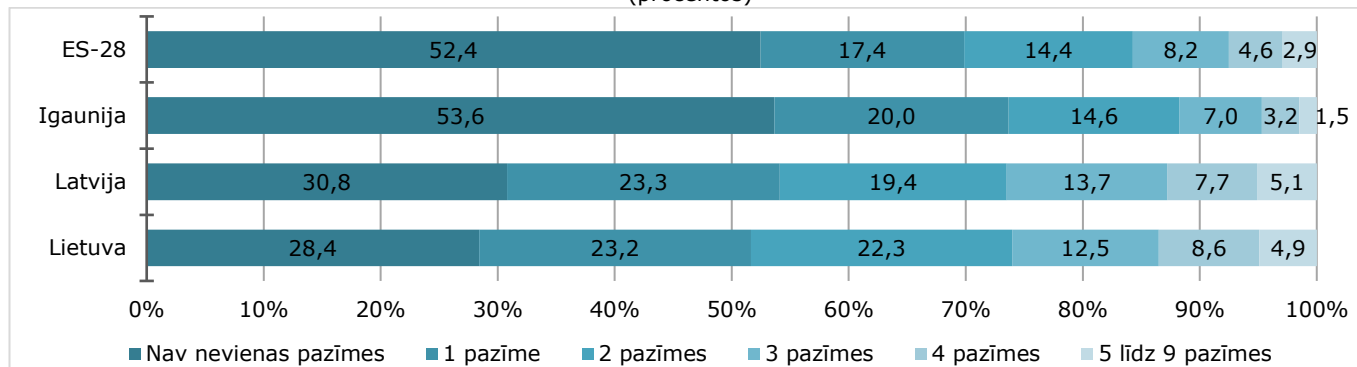
1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS KOPSAVILKUMA RĀDĪTĀJI	1
Diagr. Materiālās nenodrošinātības un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāji 2007.–2017. gadā	1
Diagr. Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs 2016. gadā	2
ES dalībvalstu izkārtojums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2016. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas	2
2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE	4
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas	4
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2016. un 2017. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintīļu grupām ...	4
Ekonomiskā spriedze 2010.–2017. gadā	4
3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintīļu grupām	5
Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2010.–2017. gadā	5
4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI	6
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2017. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem	6
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2017. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām ...	6
Iedzīvotāji, kuri 2010.–2017. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem ...	6
5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI	7
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2014.–2017. gadā	7
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības, pa kvintīļu grupām 2014.–2017. gadā	7
METODOĻĢISKI PASKAIDROJUMI	8

2018
18-009-000

2016. gadā Latvijas iedzīvotāji bija ievērojami vairāk pakļauti materiālai nenodrošinātībai nekā Igaunijā un vidēji ES. Tomēr, salīdzinot ar Lietuvu, Latvijas iedzīvotāju situācija bija nedaudz labāka. 2016. gadā 69,2 % Latvijas iedzīvotāju piemita vismaz 1 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm. Lietuvā šādu iedzīvotāju īpatsvars bija nedaudz augstāks – 71,6 %. Savukārt Igaunijā materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija līdzīgs ES vidējam līmenim (Igaunijā 46,4 % iedzīvotāju piemita 1 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm, vidēji ES – 47,6 %).

Kopš 2015. gada Latvijā materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija samazinājies par 1,7 procentpunktiem 2016. gadā un par 1,6 procentpunktiem 2017. gadā. Baltijas valstu vidū tas ir vidējs rādītājs. Pēc pēdējiem pieejamiem datiem 2016. gadā visstraujākais materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvara kritums bija Igaunijā – par 3,9 procentpunktiem kopš 2015. gada, bet Lietuvā – attiecīgi par 0,6 procentpunktiem. Savukārt vidēji ES, salīdzinot ar 2015. gadu, materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars 2016. gadā bija samazinājies par 1,6 procentpunktiem.

Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs 2016. gadā (procentos)

Datu avots: Eurostat [ilc_sip8] 15.02.2018.

Salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm, gandrīz visos materiālās nenodrošinātības rādītājos Latvija ieņem visnotaļ augstas pozīcijas. 2016. gadā Latvijā no visām ES dalībvalstīm bija visaugstākais iedzīvotāju īpatsvars (60 %), kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt pēkšņus neparedzētus izdevumus. Turklāt Latvijā joprojām bija neliela iedzīvotāju daļa (3,3 %), kas nevarēja atļauties savām vajadzībām izmantot veļas mazgājamo mašīnu. Šis rādītājs bija augstāks tikai Rumānijā (9,8 %) un Bulgārijā (9 %). Savukārt citu ES dalībvalstu iedzīvotājus šī problēma gandrīz nemaz neskāra. Pārējos rādītājos Latvijas situācija bija labāka. Latvijā no visām ES dalībvalstīm bija sestais augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, astotais augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu. Savukārt Latvijas iedzīvotāju iespējas atļauties katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām tuvojās ES vidējam līmenim.

ES dalībvalstu izkārtotums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2016. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas (procentos)

Segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu	Uzturēt mājokli siltu	Segt pēkšņus neparedzētus izdevumus
Grieķija	Bulgārija	Latvija
47,9	39,2 ⁴	60,0
Bulgārija	Lietuva	Horvātija
34,2 ⁴	29,3	57,7
Kipra	Grieķija	Kipra
26,6	29,1	56,6
Horvātija	Kipra	Rumānija
26,4	24,3	54,5
Rumānija	Portugāle	Bulgārija
19,7	22,5	54,2 ⁴
Ungārija	Itālija	Grieķija
19,0	16,1	53,6
Slovēnija	Rumānija	Lietuva
17,4	13,8	53,2
Latvija	Latvija	Ungārija
14,9	10,6	50,8
Īrija	Spānija	Īrija
14,2	10,1	45,3
Polija	Horvātija	Slovēnija
11,0	9,3	41,7
Somija	Ungārija	Itālija
10,9	9,2	40,4
Itālija	ES-28	Spānija
10,7	8,7	38,7
Lietuva	Polija	Portugāle
10,7	7,1	38,3
Spānija	Malta	Apvienotā Karaliste
10,6	6,8	38,0
ES-28	Apvienotā Karaliste	Polija
10,4	6,1	37,9
Malta	Īrija	Slovākija
9,9	5,8	37,9
Portugāle	Slovākija	ES-28
9,3	5,1	36,4
Igaunija	Francija	Čehija
8,9	5,0	32,1
Francija	Beļģija	Francija
8,8	4,8	31,8
Apvienotā Karaliste	Slovēnija	Igaunija
8,7	4,8	31,6
Slovākija	Čehija	Vācija
7,5	3,8	30,0
Beļģija	Vācija	Somija
7,0	3,7	29,4
Luksemburga	Dānija	Beļģija
6,6 ⁴	2,7	25,9
Austrija	Igaunija	Dānija
6,5	2,7	24,5
Dānija	Austrija	Austrija
5,8	2,7	22,6
Zviedrija	Nīderlande	Nīderlande
5,4	2,6 ⁴	22,5 ⁴
Nīderlande	Zviedrija	Luksemburga
5,0 ⁴	2,6	21,9 ⁴
Čehija	Luksemburga	Malta
4,4	1,7 ⁴	20,8
Vācija	Somija	Zviedrija
4,2	1,7	20,7

Datu avots: Eurostat [ilc_md05] 15.02.2018.

Datu avots: Eurostat [ilc_md01] 15.02.2018

Datu avots: Eurostat [ilc_md04] 15.02.2018.

⁴ Pārāvums laikrindā.

Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu	
Bulgārija	34,6 ⁴
Rumānija	21,8
Ungārija	19,1
Slovākija	17,0
Lietuva	15,7
Latvija	15,6
Grieķija	14,4
Itālija	14,3
Horvātija	12,5
Čehija	9,5
ES-28	8,3
Francija	7,4
Malta	7,4
Vācija	6,5
Polija	6,4
Beļģija	6,1
Austrija	6,1
Slovēnija	5,7
Apvienotā Karaliste	5,2
Igaunija	4,6
Portugāle	3,4
Somija	3,3
Spānija	2,9
Kipra	2,6
Luksemburga	2,6 ⁴
Īrija	2,3
Nīderlande	2,3 ⁴
Dānija	1,6
Zviedrija	1,3

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs03] 15.02.2018.

Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	
Rumānija	66,6
Horvātija	61,2
Bulgārija	56,4 ⁴
Grieķija	53,6
Ungārija	50,7
Kipra	50,6
Portugāle	47,2
Itālija	45,3
Slovākija	44,9
Lietuva	44,2
Polija	41,2
Spānija	40,3
Īrija	38,0
Latvija	37,1
Malta	36,7
ES-28	32,8
Igaunija	29,6
Čehija	28,9
Apvienotā Karaliste	27,8
Slovēnija	26,9
Beļģija	26,3
Francija	23,4
Vācija	18,4
Nīderlande	16,2 ⁴
Austrija	15,4
Somija	14,2
Dānija	13,7
Luksemburga	13,2 ⁴
Zviedrija	8,2

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs02] 15.02.2018.

Lietot savām vajadzībām vieglo automobili	
Rumānija	32,9
Bulgārija	22,0 ⁴
Ungārija	20,6
Latvija	19,5
Igaunija	12,1
Slovākija	12,0
Lietuva	11,4
Grieķija	10,0
Somija	8,9
Apvienotā Karaliste	8,6
Horvātija	8,2
Čehija	8,0
ES-28	7,7
Polija	7,3
Portugāle	6,9
Vācija	6,8
Beļģija	6,7
Īrija	6,4
Nīderlande	6,4 ⁴
Spānija	6,0
Austrija	6,0
Slovēnija	3,7 ⁵
Itālija	3,3
Zviedrija	3,2
Francija	2,6
Malta	2,3
Kipra	2,1
Luksemburga	2,0 ⁴
Dānija	- ⁶

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs05] 15.02.2018.

Lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu	
Rumānija	9,8
Bulgārija	9,0 ⁴
Latvija	3,3
Lietuva	1,9
Grieķija	1,4
Beļģija	1,3
Horvātija	1,2
Igaunija	1,2
ES-28	1,2 ⁷
Portugāle	1,1
Ungārija	1,0
Polija	0,7
Slovākija	0,6
Francija	0,5
Īrija	0,4
Itālija	0,4
Malta	0,4
Apvienotā Karaliste	0,4
Austrija	0,3
Kipra	0,3
Luksemburga	0,3 ⁴
Slovēnija	0,3 ⁵
Čehija	0,2
Spānija	0,2
Zviedrija	0,0
Dānija	- ⁶
Somija	- ⁶
Vācija	- ⁶
Nīderlande	- ⁶

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs04] 15.02.2018.

Lietot savām vajadzībām krāsu televizoru	
Bulgārija	1,4 ⁴
Rumānija	1,2
Grieķija	0,9
Beļģija	0,7
Ungārija	0,6
Austrija	0,5
Latvija	0,5
Horvātija	0,4
ES-28	0,4 ⁷
Īrija	0,4
Polija	0,4
Slovēnija	0,4 ⁵
Kipra	0,3
Igaunija	0,3
Malta	0,3
Portugāle	0,3
Slovākija	0,3
Apvienotā Karaliste	0,3
Čehija	0,2
Francija	0,2
Itālija	0,2
Luksemburga	0,1 ⁴
Spānija	0,1
Zviedrija	0,0
Dānija	- ⁶
Somija	- ⁶
Vācija	- ⁶
Lietuva	- ⁶
Nīderlande	- ⁶

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs02] 15.02.2018.

Lietot savām vajadzībām telefonu (ieskaitot mobilo telefonu)	
Rumānija	3,6
Bulgārija	2,8 ⁴
Ungārija	1,3
Polija	1,2
Horvātija	0,8
Portugāle	0,7
ES-28	0,6 ⁷
Itālija	0,6
Grieķija	0,5
Slovākija	0,5
Latvija	0,4
Apvienotā Karaliste	0,4
Īrija	0,3
Austrija	0,3
Čehija	0,2
Igaunija	0,2
Spānija	0,2
Malta	0,2
Beļģija	0,1
Kipra	0,1
Slovēnija	0,1 ⁵
Francija	0,0 ⁸
Luksemburga	0,0 ⁸
Zviedrija	0,0
Dānija	- ⁶
Vācija	- ⁶
Lietuva	- ⁶
Nīderlande	- ⁶
Somija	- ⁶

⁴ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs01] 15.02.2018.

⁵ Provizorisks dati.

⁶ Dati nav pieejami.

⁷ Novērtējums.

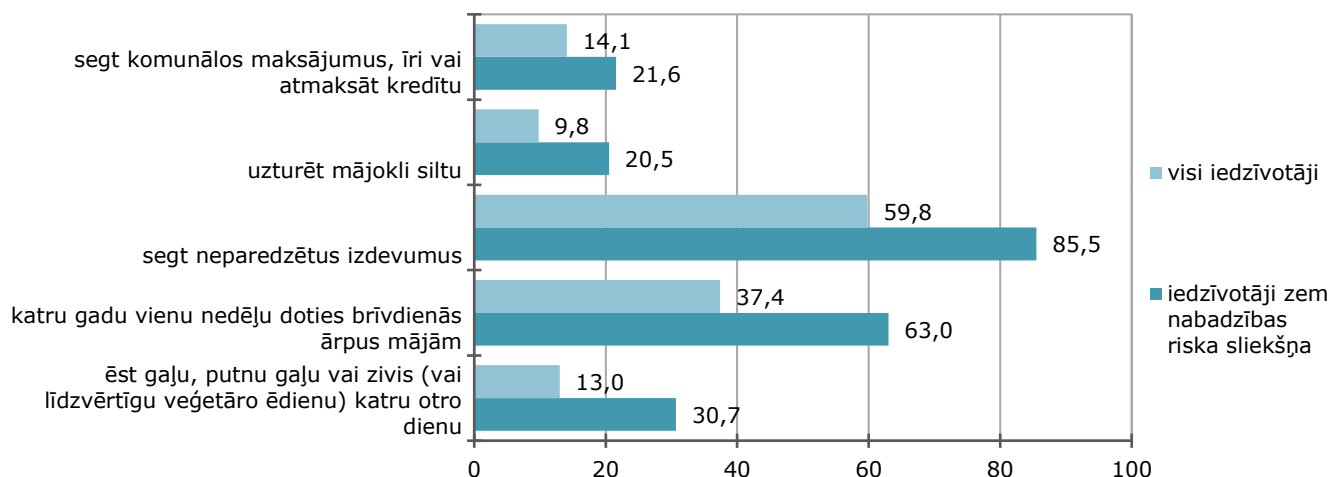
⁸ Nenoziņots novērojumu skaits.

2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE

2017. gadā nebija būtiski mainījies iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja segt atsevišķas ar ekonomisko spriedzi saistītas izmaksas. Iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt neparedzētus izdevumus, saglabājās nemainīgi augsts – 59,9 % 2016. gadā un 59,8 % 2017. gadā. Tāpat arī nav būtiski mainījies iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties katru gadu doties brīvdienās ārpus mājām (37,2 % 2016. gadā un 37,4 % 2017. gadā). Savukārt bija nedaudz samazinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu (no 15,6 % 2016. gadā līdz 13 % 2017. gadā), segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu (no 14,9 % 2016. gadā līdz 14,1 % 2017. gadā) un to, kas nevarēja atļauties uzturēt mājokli siltu (no 10,6 % 2016. gadā līdz 9,8 % 2017. gadā).

Iedzīvotājiem, kuru ienākumi bija zem nabadzības riska sliekšņa, situācija uzlabojās straujāk nekā Latvijas iedzīvotājiem kopumā. Salīdzinot ar 2016. gadu, par 4,4 procentpunktiem samazinājies iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu (no 35,1 % 2016. gadā līdz 30,7 % 2017. gadā), un par 3,4 procentpunktiem samazinājies to, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu (no 25 % 2016. gadā līdz 21,6 % 2017. gadā).

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (procentos)

2017. gadā 40,6 % Latvijas iedzīvotāju bija pakļauti ekonomiskajai spriedzei, kas ir par 0,8 procentpunktiem mazāk nekā 2016. gadā (41,4 %). Visstraujāk ekonomiskā spriedze bija mazinājusies starp iedzīvotājiem ar vismazākajiem ienākumiem (1. kvintiļu grupā). Kopš 2016. gada trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintiļu grupā) ekonomiskā spriedze samazinājās par 6,7 procentpunktiem, sasniedzot 63,6 % 2017. gadā. Turīgāko iedzīvotāju vidū (4. un 5. kvintiļu grupā) nav notikušas būtiskas izmaiņas. Savukārt starp iedzīvotājiem ar vidējiem ienākumiem (2. un 3. kvintiļu grupā) ekonomiskā spriedze kopš 2016. gada ir nedaudz pieaugusi.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. un 2017. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintiļu grupām (procentos)

	Gads	Kvintiļu grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu	2016	28,5	15,6	14,0	10,5	4,1
	2017	26,4	13,3	15,8	8,7	4,2
Uzturēt mājokli siltu	2016	19,8	14,3	9,0	6,1	3,5
	2017	16,7	14,1	8,5	6,7	2,6
Segt neparedzētus izdevumus	2016	84,6	75,8	62,8	46,8	27,5
	2017	82,5	76,5	63,8	47,0	27,1
Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	2016	63,4	48,9	38,0	23,6	9,9
	2017	57,7	52,7	39,4	24,3	11,5
Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu	2016	30,6	23,5	12,3	7,6	3,3
	2017	26,3	19,4	10,7	5,8	2,2

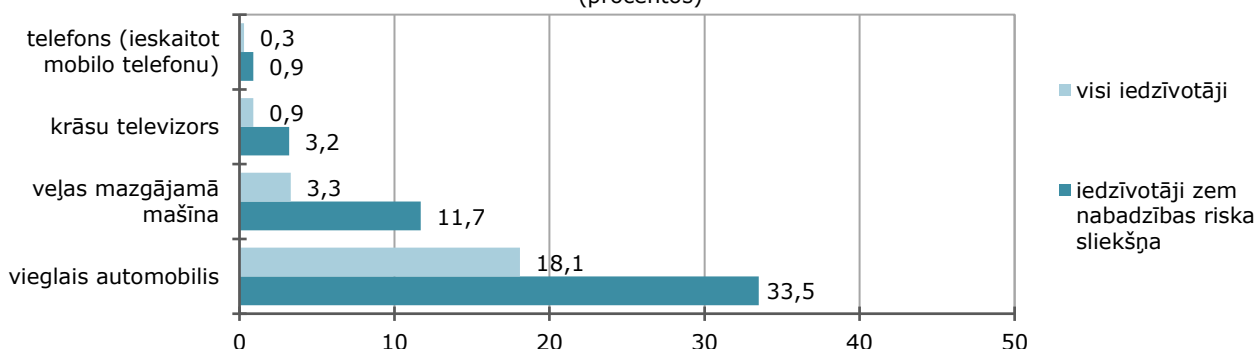
Ekonomiskā spriedze 2010.–2017. gadā (procentos)

Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintiļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2010	65,5	88,0	86,1	76,4	68,7	57,0	32,4
2011	67,7	89,3	87,4	79,5	73,5	56,9	33,6
2012	64,1	88,7	86,7	77,2	69,7	52,9	26,4
2013	55,7	81,4	77,0	69,9	59,8	42,8	23,2
2014	50,9	75,6	72,4	66,4	55,6	36,4	18,5
2015	44,6	74,5	70,6	59,1	47,2	29,6	12,3
2016	41,4	72,5	70,3	56,2	41,0	26,9	10,8
2017	40,6	69,7	63,6	57,3	42,8	26,8	10,5

3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS

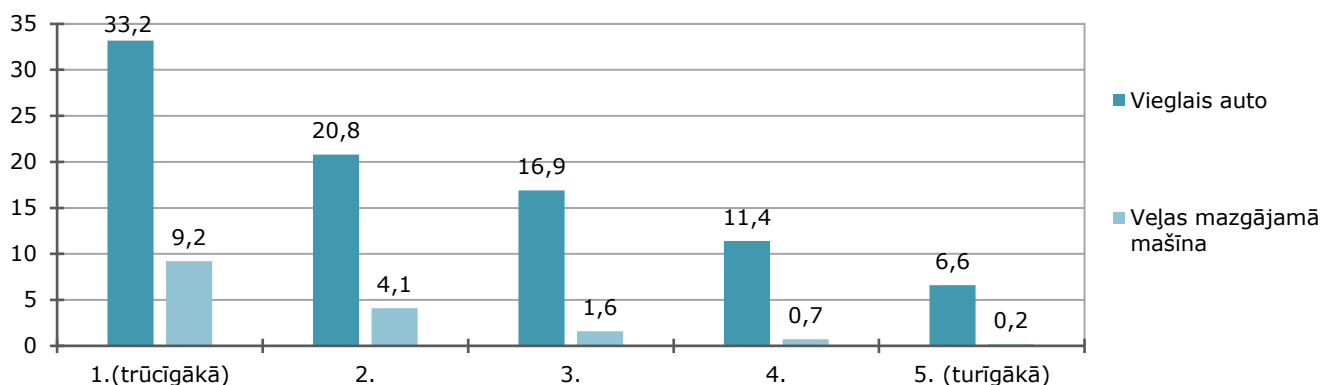
2017. gadā 18,1 % Latvijas iedzīvotāju naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties savām vajadzībām izmantot vieglo automobili, bet 3,3 % – veļas mazgājamo mašīnu. Savukārt krāsu televizors un telefons (ieskaitot mobilo telefonu) bija pieejams gandrīz visiem.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas
(procentos)

Apspekojuma dati liecina, ka telefons un krāsu televizors bija pieejams gandrīz visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu ienākumu līmeņa. Pat trūcīgākiem iedzīvotājiem (1. kvintiņu grupā) naudas trūkums nebija šķērslis savām vajadzībām izmantot mobilo telefonu un krāsu televizoru. Tikai niecīga daļa trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintiņu grupā) norādīja, ka naudas trūkuma dēļ viņiem nav pieejams telefons (0,8 %) un krāsu televizors (2,7 %). Tomēr joprojām visnotaļ ievērojamai iedzīvotāju daļai naudas trūkums liedz izmantot vieglo automobili un veļas mazgājamo mašīnu. 2017. gadā 33,2 % trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintiņu grupā) un 6,6 % turīgāko iedzīvotāju (5. kvintiņu grupā) norādīja, ka naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nevarēja atļauties izmantot vieglo automobili. Savukārt veļas mazgājamo mašīnu naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nevarēja atļauties izmantot 9,2 % trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintiņu grupā) un tikai 0,2 % turīgāko iedzīvotāju (5. kvintiņu grupā).

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintiņu grupām
(procentos)

2017. gadā tikai 3,9 % Latvijas iedzīvotāju nevarēja atļauties vismaz 1 no 3 ilglietošanas precēm (neskaitot vieglo automobili). Savukārt vismaz 1 no 4 ilglietošanas precēm (ieskaitot vieglo automobili) naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties 19,5 % iedzīvotāju.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2010.–2017. gadā
(procentos)

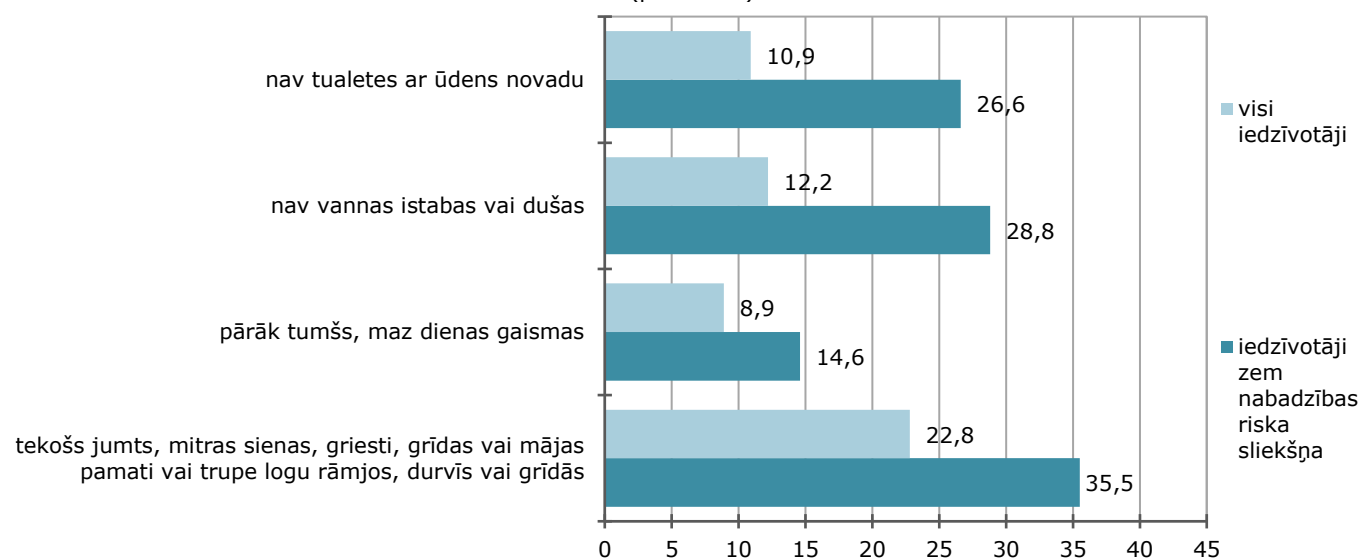
	Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintiņu grupas				
				1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Vismaz 1 no 4 precēm	2010	32,5	57,4	52,7	36,4	30,5	22,6	14,1
	2011	33,1	59,2	53,6	36,3	29,9	23,2	15,0
	2012	29,2	54,3	49,5	33,8	25,3	19,8	11,6
	2013	29,3	51,8	46,2	38,3	28,9	18,4	10,2
	2014	26,2	47,4	42,8	30,7	26,4	17,7	9,1
	2015	22,9	42,7	40,4	28,8	21,5	13,6	7,5
	2016	21,1	40,6	40,0	24,3	20,3	12,9	6,1
2017	19,5	38,4	36,4	23,3	17,7	11,9	6,8	
Vismaz 1 no 3 precēm (neskaitot vieglo automobili)	2010	7,5	18,8	14,2	8,9	8,2	3,5	1,0
	2011	7,6	18,4	13,8	8,0	9,7	3,7	1,6
	2012	5,6	15,7	11,5	6,3	5,2	2,5	0,6
	2013	5,9	17,0	11,9	8,7	4,8	2,2	0,5
	2014	5,0	14,8	10,3	7,2	3,7	1,9	0,8
	2015	4,3	13,5	10,5	6,3	2,7	0,7	0,4
	2016	3,7	12,7	10,0	4,9	1,8	1,2	0,2
2017	3,9	13,6	10,9	4,5	2,1	0,9	0,3	

4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI

2017. gadā 31,4 % iedzīvotāju saskārās ar neapmierinošiem mājokļa apstākļiem. Vairāk nekā piektā daļa (22,8 %) aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās, 10,9 % norādīja, ka viņu mājoklī nav ierīkota tualete ar ūdens novadu, un 12,2 % atzina, ka nav vannas istabas un dušas.

Tomēr iedzīvotāji ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa ievērojami biežāk norādīja šīs mājokļa problēmas. 2017. gadā vairāk nekā viena ceturtdaļa (26,6 %) iedzīvotāju ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa norādīja, ka viņu mājoklī nav tualetes ar ūdens novadu, 28,8 % iedzīvotāju nav vannas istabas vai dušas, un 35,5 % atzina, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2017. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

2017. gadā 68,6 % Latvijas iedzīvotāju dzīvoja mājokļos, kur nebija neviena no minētajiem neapmierinošajiem mājokļa apstākļiem⁹. 17,1 % iedzīvotāju bija viena no mājokļa problēmām, 7,4 % – divas no mājokļa problēmām, 4,5 % – trīs no mājokļa problēmām un 2,4 % – visas četras mājokļa problēmas.

Apsekojuma dati rāda, ka iedzīvotāju ienākumu līmenim ir liela saistība ar mājokļa apstākļiem. Mājokļa problēmas visvairāk izplatītas starp iedzīvotājiem ar vismazākajiem ienākumiem (1. kvintīļu grupai). 2017. gadā uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem norādīja 49,7 % trūcīgāko (1. kvintīļu grupas) iedzīvotāju, savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākajiem ienākumiem neapmierinoši mājokļa apstākļi bija izplatīti ievērojami mazāk. Tomēr, salīdzinot ar 2016. gadu, trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintīļu grupas) īpatsvars, kas norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, samazinājās par 4,3 procentpunktiem. Savukārt pārējo iedzīvotāju vidū, izņemot 4. kvintīļu grupu, neapmierinošo mājokļa apstākļu izplatība pieauga.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2017. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām (procentos)

	Kvintīļu grupas				
	1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Nav tualetes ar ūdens novadu	25,6	14,5	8,3	3,5	1,7
Nav vannas istabas vai dušas	28,0	16,3	10,1	3,6	1,9
Pārāk tumšs, maz dienas gaismas	14,1	10,9	8,2	5,2	6,2
Tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās	36,3	27,2	23,1	14,4	11,7

Iedzīvotāji, kuri 2010.–2017. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2010	38,4	59,7	57,9	42,8	36,5	27,2	21,4
2011	38,5	58,3	54,9	43,2	35,8	30,1	22,3
2012	40,5	60,3	58,1	45,7	42,1	30,2	21,6
2013	38,4	59,0	57,1	42,8	39,7	27,1	20,4
2014	37,9	54,5	54,0	42,4	36,2	31,4	20,8
2015	34,3	54,7	55,6	37,3	31,0	25,1	19,0
2016	31,8	52,6	54,0	38,3	27,7	22,0	15,7
2017	31,4	48,9	49,7	39,2	31,1	19,3	16,4

⁹ Neapmierinoši mājokļa apstākļi: 1) nav tualetes ar ūdens novadu, 2) nav vannas istabas vai dušas, 3) mājoklī ir pārāk tumšs, maz dienas gaismas, 4) tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīda vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI

2017. gadā 39,3 % Latvijas iedzīvotāju naudas trūkuma dēļ savā mājoklī nolietotās mēbeles nevarēja nomainīt pret citām un 29 % nevarēja regulāri piedalīties ar naudas izmaksām saistītās atpūtas aktivitātēs ārpus mājām. Savukārt tikai 9,8 % iedzīvotāju naudas trūkums bija šķērslis, lai vismaz reizi mēnesī satiktos ar draugiem vai ģimeni uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena, un 5,6 % – lai savā mājoklī privātai lietošanai nodrošinātu internetu.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2014.–2017. gadā

(procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

		Gads			
		2014	2015	2016	2017
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām, kas ir saistītas ar naudas izmaksām	Visi iedzīvotāji	24,9	17,2	17,0	29,0 ¹⁰
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	45,1	32,9	31,2	49,6 ¹⁰
Vismaz reizi mēnesī satīkties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	Visi iedzīvotāji	11,1	8,3	7,7	9,8
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	26,7	21,1	17,5	22,4
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)	Visi iedzīvotāji	16,3	14,2	12,7	16,4 ¹¹
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	28,9	25,5	22,6	27,6 ¹¹
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	Visi iedzīvotāji	29,4	26,4	23,0	24,7
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	56,6	52,1	46,8	49,4
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	Visi iedzīvotāji	58,4	50,4	50,7	39,3 ¹²
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	78,6	73,1	71,5	63,7 ¹²
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	Visi iedzīvotāji	9,9	7,8	5,8	5,6 ¹³
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	24,9	22,0	17,9	16,2 ¹³

Apekojuma dati liecina, ka ienākumu līmenis stipri ietekmē iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintīļu grupā) bija izteikti augsts iedzīvotāju īpatsvars, kam naudas trūkums liedza atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākiem ienākumiem (2., 3. un 4. kvintīļu grupā) naudas problēmu radītie ierobežojumi bija ievērojami retāk izplatīti.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības, pa kvintīļu grupām 2014.–2017. gadā

(procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

	Gads	Kvintīļu grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām, kas ir saistītas ar naudas izmaksām	2014	41,7	30,3	25,2	17,4	10,1
	2015	30,5	23,0	18,1	9,4	5,4
	2016	30,9	22,2	15,6	12,6	4,3
	2017	50,9 ¹⁰	37,6 ¹⁰	26,4 ¹⁰	21,4 ¹⁰	10,5 ¹⁰
Vismaz reizi mēnesī satīkties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	2014	24,5	15,1	10,3	4,5	1,5
	2015	20,3	11,1	6,2	2,8	1,2
	2016	17,7	9,7	6,8	3,4	1,4
	2017	22,7	13,6	7,7	4,5	1,9
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)	2014	32,8	18,0	15,5	9,8	5,2
	2015	29,4	15,8	12,4	9,2	3,8
	2016	26,5	16,8	10,9	7,0	3,4
	2017	30,7 ¹¹	21,9 ¹¹	15,9 ¹¹	9,7 ¹¹	5,3 ¹¹
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	2014	54,3	37,4	27,7	18,6	9,4
	2015	49,9	36,3	26,5	14,2	6,0
	2016	46,0	31,4	21,9	11,9	5,4
	2017	47,6	35,5	24,5	12,0	6,5
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	2014	77,5	67,0	62,7	47,9	31,7
	2015	72,0	63,0	53,1	38,5	21,5
	2016	70,5	62,8	50,8	41,8	25,9
	2017	60,2 ¹²	53,4 ¹²	39,9 ¹²	30,0 ¹²	15,3 ¹²
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	2014	21,1	13,2	8,5	5,0	2,0
	2015	19,2	11,3	5,7	2,0	1,0
	2016	15,6	8,1	3,6	1,8	0,8
	2017	14,5 ¹³	8,8 ¹³	3,7 ¹³	1,4 ¹³	0,5 ¹³

¹⁰ Pārrāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūs regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs (kas ir saistītas ar naudas izmaksām)?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs (sports, kino, koncerts u.c.)?"

¹¹ Pārrāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūs gandrīz katru nedēļu nelielu naudas summu tērējat tikai sev, savam priekam (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja katru nedēļu nelielu naudas summu tērēt tikai sev, ne ar vienu nesaskaņojot?"

¹² Pārrāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūsu mājās mēbeles maina mēbeles (gultu, dīvānu, skapi, bufeti u.c. mēbeles), kad tās ir nolietotas vai bojātas?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām?"

¹³ Pārrāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jums ir pieeja internetam privātai lietošanai, kad tas ir nepieciešams?" Līdz 2016. gadam šis jautājums bija šāds: "Vai savā mājoklī Jums ir pieeja internetam privātai lietošanai?"

METODOLOĢISKI PASKAIDROJUMI

Nabadzības riska indekss

Nabadzības riska indekss ir rādītājs, kas tiek aprēķināts visās ES dalībvalstīs pēc vienotas metodoloģijas. Tas raksturo personu īpatsvaru, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa. Katru gadu nabadzības riska sliekšnis tiek aprēķināts no jauna. ES dalībvalstīs kā nabadzības riska sliekšnis tiek izmantoti 60 % no rīcībā esošo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju. Nabadzības riska sliekšnis vienas personas mājsaimniecībai 2016. gadā bija 330 eiro mēnesī, 2015. gadā – 318 eiro mēnesī, 2014. gadā – 291 eiro mēnesī, 2013. gadā – 260 eiro mēnesī, 2012. gadā – 233 eiro mēnesī, 2011. gadā – 223 eiro mēnesī, 2010. gadā – 210 eiro mēnesī un 2009. gadā – 224 eiro mēnesī. Savukārt mājsaimniecībai, ko veido divi pieaugušie ar diviem bērniem, kas jaunāki par 14 gadiem, nabadzības risks (atbilstoši ekvivalento patērētāju skaitam mājsaimniecībā) 2016. gadā bija 694 eiro mēnesī, 2015. gadā – 668 eiro mēnesī, 2014. gadā – 612 eiro mēnesī, 2013. gadā – 546 eiro mēnesī, 2012. gadā – 490 eiro mēnesī, 2011. gadā – 467 eiro mēnesī, 2010. gadā – 441 eiro mēnesī un 2009. gadā – 471 eiro mēnesī.

Kvintiņu grupa

Viena piektā daļa (20 %) no apsekoto mājsaimniecību skaita, kas sagrupētas pieaugošā secībā pēc to rīcībā esošajiem ienākumiem uz vienu mājsaimniecības locekli.

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintiņu grupās 2009.–2016. gadā

(vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, eiro)

Kvintiņu grupas	Gads							
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. (trūcīgākā)	100,20	96,85	104,51	111,88	124,93	135,15	149,51	153,71
2.	201,97	194,31	199,09	208,64	227,58	245,13	256,89	266,14
3.	258,58	257,22	259,78	272,11	295,01	317,36	340,16	359,50
4.	355,26	337,89	351,55	371,98	412,66	449,16	483,31	514,33
5. (turīgākā)	667,69	620,26	681,25	701,33	779,67	847,02	895,60	941,57

Materiālās nenodrošinātības dimensijas

EU-SILC apsekojumā materiālā nenodrošinātība tiek definēta kā iemeslu kopums, kas mājsaimniecībai liedz pieeju noteiktiem materiāliem labumiem. Šie iemesli ir naudas trūkums, neapmierinoši mājokļa apstākļi un piespiedu atteikšanās izmantot ilglietošanas sadzīves priekšmetus.

Materiālā nenodrošinātība tiek aplūkota, uzdotot jautājumus par trim materiālās atstumtības dimensijām:

Ekonomiskā spriedze tiek noteikta ar vairākiem jautājumiem, kuros respondentiem jānovērtē mājsaimniecības spēja segt šādas izmaksas:

- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu;
- katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām;
- segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
- finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
- segt komunālos maksājumus, īri un kredītu (t.sk. līzings maksājumus par pirkumiem uz kredīta).

Mājsaimniecības, kas uz vismaz diviem jautājumiem sniedz noraidošu atbildi, tiek uzskatītas par pakļautām ekonomiskai spriedzei.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas ir vērojama mājsaimniecībās, kurām naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nav pieejams:

- telefons (ieskaitot mobilo telefonu);
- krāsu televizors;
- veļas mazgājamā mašīna;
- vieglais automobīls.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecība ir spiesta atteikties no ilglietošanas preču izmantošanas, ja tai naudas trūkuma dēļ nav pieejama vismaz viena no četrām iepriekš minētajām ilglietošanas precēm.

Materiālās nenodrošinātības rādītājs raksturo personu īpatsvaru, kurām piemīt vismaz 3 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

Dziļas materiālās nenodrošinātības rādītājs raksturo personas, kurām piemīt vismaz 4 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

Neapmierinoši mājokļa apstākļi tiek noteikti, izmantojot atbildes uz jautājumiem, kas raksturo mājokļa kvalitāti:

- tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvis vai grīdās;
- pārāk tumšs, maz dienas gaismas;
- nav vannas istabas vai dušas;
- nav tualetes ar ūdens novadu.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecībai ir neapmierinoši mājokļa apstākļi, ja tā nosauc kaut vienu no iepriekš minētajām problēmām, kas raksturo mājokļa kvalitāti.